

sredini. Končno razgrne ogromno problemov, ko prikaže posamezne učne predmete v luči sinteze, označi možnosti razvoja v smeri strnjivosti, če je okvir, ki ga nudi vladajoči sistem, še tako ozek. S tem pa prikaže ovire, možnosti in meje, ki so dane vzgoji, katera hoče biti izraz napredovanja človeške družbe v okviru celotnega življenja, vzgoji, ki naj sloni na trdnih osnovah »življenjskega realizma«. »... Najprimernejša bodoča oblika bo le tista, ki bo imela najmočnejše podzidane življenjske osnove.« (str. 136) — V slovenskem vzgojnem prizadevanju je Vrančeva knjiga bogat prispevek. Je izpoved življenjskega in vzgojnega naziranja vzgojitelja, zrasla v večletnem vzgojnem udejstvovanju in ob razgledanosti v vzgojni teoriji in praksi. S tem pa je postala knjiga izpoved vseh tistih, ki utirajo vzgoji nova pota v službi ljudstva, izpoved vzgojiteljev, ki zavestno prodirajo do zadnjih osnov življenja, do borbe za obstanek, do vprašanja kruha.

Za mnoge, predvsem sociološko nerazgledane ljudi bodo Vrančeva izvajanja pretežka, marsikom bo sporno osnovno gledanje, izraženo v spoznanju, da je gospodarska zakonitost temelj vsega družbenega in kulturnega razvoja človeštva in da je od te zakonitosti zavisna tudi vzgoja. Toda sleherni vzgojitelj, bodisi da je njegovo poprišče znanost, teorija, ali oblikovanje otroka, bo gradil trhlo stavbo, če bo slep za kričeče dejstvo, da se mora vzgojitelj skloniti do bede, ki ga dan na dan opominja, na željo in voljo po boljših dneh.

Jože Kerencič

Frank Jauh-Kern: Spomini. Ob tridesetletnici prihoda v Ameriko. 1937. Samozaložba. Strani 110. Natisnila tiskarna Merkur d. d. v Ljubljani. Med našo siromašno tiskano memoarsko literaturo (več Spominov javnih delavcev zaman čaka založnika!) se je s to okusno opremljeno knjižico uvrstilo zanimivo delce, izdano v stari domovini, namenjeno pa predvsem našim ameriškim izseljencem, katerim je pisatelj kot bogoslovec, urednik slovenskih listov, tiskarniški poslovodja, zdravnik, politik in odbornik raznih narodnih ustanov in podpornih organizacij posvetil tri desetletja prosvetnega in človekoljubnega delovanja.

Spomini dr. F. J. Kerna iz Breznice pod Lubnikom so prvotno izhajali leta 1933. v sobotni prilogi clevelandske Ameriške Domovine. Avtor pri spisovanju svojih doživljajev v starem svetu in onstran velike luže »v najbujnejših letih slovenskega naseljevanja« ni imel literarnih ambicij, saj je skušal le lagodno in preprosto orisati svoje življenje in ga — kakor pravi v Uvodu — »spraviti v najtesnejšo vez z zgodovino posameznih naselbin, v katerih je preživljal svoje vesele in žalostne dni«. Ali se mu je res posrečilo »biti natančen in objektivni ter pravičen posameznim osebam in skupinam«, o tem poročevalec iz stare domovine ne more soditi. Vsekakor pa je zanimiva in značilna avtorjeva častivredna izpoved: »V prepričanju, da bo dobro za narod, sem večkrat napravil napake, ki so končno, po mojem sedanjem prepričanju, včasih škodovala. Lahko pa rečem, da je pri tem grešil moj razum, ne moje — srce...«

Knjižica obsega štiri obširnejša poglavja (Mladostna leta, Pot v Ameriko, Moj značaj, Na univerzi) z mnogimi podnaslovi. Za evropske Slovence je naravno najzanimivejše prvo poglavje, ki opisuje šolanje in likanje mladega Jauha v škofjeloškem samostanu, na kranjski gimnaziji in v tedanjem ljubljanskem Alojzijevišču, o katerem sodi pisec, da je »vzgojilo v zadnjih petdesetih letih mnogo mož, ki so igrali med slovenskim narodom veliko vlogo; če druge ne, so učili ljudi logično in domače misliti; bili so dobri Slovenci, če ne vsi dobri verniki, kakor so pričakovali ustanovitelji slavnega zavoda«. Literaturni paberkovalec bo našel na teh straneh nekaj omembe vrednih spominskih stavkov o nekaterih naših kulturnih tvorcih (Tomo Zupan,

Makso Pirnat, Anton Foerster, zgodovinar dr. Gruden, Finžgar, Meško, Gregorčič, Aškerc, dr. Opeka itd.) Žal pa so — tudi v ostalih poglavjih — avtorjeva opazovanja čisto le površna in razmišljanja včasih kar naivna.

V ameriškem delu teh Spominov, ki prijetno in podrobno popisujejo avtorjeve borbe za obstoj ter njegove živahne stike z duhovniškimi, gospodarskimi in novinarskimi krogi, navaja in označuje pisec na stotine našim izseljencem gotovo ljubih imen, od katerih bi omenil novinarja in pisatelja Ivana Molka in pesnika in skladatelja Ivana Zormanana, s čigar prigradnico »Amerikanci« dr. Kern zaključuje svoje Spomine. P. Karlin

Češka knjiga o sodobni ruski književnosti. Niti v ruščini nimamo doslej celotnega pregleda povojne ruske književnosti. Razprave Selivanovskega, Mirskega, Gorbačova, Kogana, Polonskega, Voronskega in dr. obravnavajo samo posamezna obdobja ali literarne probleme in pojave. Tudi v češčini je izšlo nekaj razprav Běhounka, Mencáka, Pišeka, Weila in dr., toda obsežna, letos izšla knjiga bratislavskega profesorja dr. Josefa Jiráskaa »Sovětská literatura ruská 1917—1936« (Praha, V. Petr, 336 + 4 str.) je prvi temeljiti pregled najnovejše ruske literature.

Sestaviti objektivni pregled literarnega ustvarjanja v Rusiji po revoluciji je sila težko, če ne nemogoče. Prof. Jirásek je prečital skoraj vsa glavna literarna dela tega obdobja, se je poglobil v probleme sov. literarnega življenja in vendar nam tudi njegova knjiga ni prinesla vpogleda v nekatera dokaj važna vprašanja literarnega dogajanja in nam ni zadovoljivo pojasnila nekaterih problemov. Mislim na pr. na vlogo in pomen literature v razvoju graditve novega življenja v Rusiji, na njeno razmerje do sov. gospodarske in kulturne politike in prav tako na problem, v koliko in kje so vidne sledi predvojnih smeri. Zelo važno je n. pr., kako se odražajo v sodobni ruski književnosti tradicije realizma, simbolizma itd. Teh vprašanj se sicer dr. Jirásek čisto dotika, a ni jim posvetil pažnje, kakršno bi zahtevala.

Jirásek je razdelil svoj pregled v nekaj razvojnih obdobjih. V uvodu pokaže glavne literarne smeri, potem preide k posameznim obdobjem in tu dobro karakterizira sledeče smeri: simboliste, akmeiste, imažiniste, kmetsko poezijo, futuriste, lefovce, konstruktiviste in proletarsko poezijo, nakar preide k predvojnemu prozaikom (Bunin, Šmelev, Averčenko, Remizov, Zamjatin, Veresajev, Čirikov), nato k starejši generaciji proletarske literature, k skupini kmetskih pisateljev, sto strani posveča t. zv. »poputčikom« (= sopotnikom), h katerim spadajo najpomembnejši ruski pisatelji po revoluciji (Babel, Vs. Ivanov, Sejfulina, Lavrenjev, Pilnjak, Fedin, Zoščenko, Nikitin in dr.), nakar obravnava mlajšo proletarsko literaturo. V poglavju »Od revolucionarne romantike k socialističnemu realizmu« nas seznanja z množico pesnikov in pisateljev, ki opisujejo rusko kolektivizacijo in industrijsko izgradnjo vse do najmlajših. Omenja mladinske pisatelje, humoriste in humaniste, nakar posveti samo deset strani sovjetski drami. V zaključnem poglavju je strnil svoja opažanja v splošno karakteristiko z značilnimi trditvami:

Večina sovjetskih pisateljev, pravi avtor, se je z velikimi težavami prebila k svetlobi od spodaj, kjer je tema in beda, življenje polno trpljenja, kjer bogato žanje smrt. — Prešli so skozi pestro in često čudovito šolo življenja; delali so v rudnikih, v tovarnah, na ladjah, dihali so plesnivi zrak podzemeljskih ječ, karbolov smrad bolnic, strupeni zrak kleti, preživeli so grozo smrti na frontah, v jarkih, ali pa čakali zadnjih trenutkov življenja pred usmrtniavo. Vendar jih večina ljubi življenje, morda tem bolj, čim intenzivneje so preživeli sladkost darovanega življenja.